

Majątek Władysława Makarczyka w Przatowie

ZEBRAŁ I OPRACOWAŁ | Jarosław Stulczewski

Jeszcze przed wybuchem I wojny światowej Władysław Franciszek Makarczyk wszedł w posiadanie majątku ziemskiego w Przatowie po zmarłym bezpotomnie Adamie Hańczkiewiczu. Zakupił go razem z dobrami Dziadkowie od Julii Hańczkiewicz, wdowy po Lucjanie Hańczkiewiczu (bracie Adama)¹. Makarczyk trudnił się kupiectwem oraz był szczególnie zaangażowany w pomoc najuboższym mieszkańcom Łodzi. Aż do jesieni 1914 r. jego majątek w Przatowie był głównym dostawcą mleka dla ubogich łódzkich dzieci, które otrzymywały je za pośrednictwem działającej w mieście organizacji „Kropla Mleka”. Ziemiańin zorganizował na terenie majątku mleczarnię wyposażoną w specjalną aparaturę do sterylizacji mleka (1912). Sytuacja zmieniła się wraz z dramatycznymi wydarzeniami z listopada 1914 r., kiedy to w wyniku działań wojennych, majątek w Przatowie uległ ogromnym zniszczeniom oraz rabunkowi.

Mimo to Władysław Makarczyk nadal był żywo zainteresowany pomocą ubogim łódzianom, a w dodatku działania te nie ograniczały się jedynie do pomocy materialnej. Od roku 1915 jako wiceprzewodniczący wchodził w skład Sekcji Rolnej przy Głównym Komitecie Obywatelskim w Łodzi (organizacji sprawującej tymczasową władzę w mieście, odpowiedzialnej za dostarczanie żywności dla ludności). Upoważniony przez miejskie władze – celem pozyskania większej ilości żywności oraz wyjednania zgody na sprowadzenie produktów żywnościowych z Niemiec lub państw neutralnych tranzytem przez Niemcy – wiosną 1915 r. Makarczyk pojechał do Berlina. Jako jedyny przedstawiciel Łodzi był także na konferencji w Poznaniu,

1 E. Nejman, *Rodziny ziemiańskie i ich majątki w okolicach Szadku*, „Biuletyn Szadkowski” 2022, t. 22, s. 190–194.

podczas której dyskutowano nad wydawaniem racji chlebowych na terenach okupowanych przez Niemców.

W trakcie I wojny światowej, Makarczyk, mieszkając tymczasowo w Łodzi, prowadził wykłady z zakresu agronomii oraz angażował się w wiele mniejszych działań pomocowych i inicjatyw społecznych (np. wspomagał działalność Pogotowia Ratunkowego w Łodzi)².

W latach 30. XX w. sprzedał swój 300-hektarowy majątek w Przatowie. Nabywcą był Stanisław Lipkowski, inżynier chemik kolorysta, były senator RP (1922–1927)³. Później wszedł on też w posiadanie dóbr Dziadkowice (647 ha)⁴.

Dziś z majątku ziemskiego w Przatowie pozostało niewiele. W 1952 r. spłonął bezpowrotnie dwór. Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna dokonała dalszej dewastacji zabudowań folwarcznych, w tym parku. Do dziś zachował się jedynie murowany spichlerz na planie prostokąta z dachem naczółkowym (z 1827 r.).

Warto dodać, że na terenie parku dworskiego w Przatowie, znajdował się głaz w kształcie ślimaka, ufundowany – według niepotwierdzonych informacji – przez Władysława Makarczyka i jego szwagra Tadeusza Mogilnickiego. Nietypowy obelisk, w alei grabowej parku, miał zaistnieć aby zaznaczyć występowanie na tym terenie niemałej ilości mięczaków. Jednak faktyczny powód ustawienia kamienia, pozostaje tajemnicą⁵.

2 A. Stawiszyńska, *Władysław Makarczyk. Ziemiańcin w służbie ubogiego miasta*, „Na Sieradzkich Szlakach” 2015, nr 1, s. 46–47.

3 D. Zaroszyć, *Wykaz właścicieli ziemskich dawnego województwa łódzkiego*, Warszawa 1991, s. 16.

4 Roman Kopacki w swoim artykule podaje błędną wielkość majątku Dziadkowice (674 ha). Zob. R. Kopacki, *Założenie dworsko-parkowe w Dziadkowicach*, „Biuletyn Szadkowski” 2005, t. 5, s. 182.

5 Głaz obecnie znajduje się w Szadku. Zob. *W Przatowie niedaleko Szadku odnaleziono stary pomnik ślimaka*, <https://lodz.tvp.pl/60822720/w-przatowie-niedaleko-szadku-odnaleziono-stary-pomnik-slimaka> [dostęp: 4.07.2023].

Fot. 1. Zabudowania gospodarcze majątku ziemskiego Władysława Makarczyka w Przatowie (w tle słabo widoczny dwór), ok. 1914
Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 2. Zabudowania gospodarcze majątku ziemskiego Władysława Makarczyka w Przatowie, ok. 1914
Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 3. Aleja (grabowa?) w parku należącym do majątku ziemskiego Władysława Makarczyka w Przatowie, ok. 1914

Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 4. Rodzina Makarczyków w swoim majątku w Przatowie, ok. 1914

Pierwszy od prawej prawdopodobnie Władysław Makarczyk, a pierwszy od lewej (na leżaku) kpt. Tadeusz Mogilnicki, lekarz pediatra, wieloletni dyrektor naczelny szpitala dla dzieci im. Anny Marii w Łodzi, zamordowany w kwietniu 1940 r. przez NKWD w Katyniu (szwagier W. Makarczyka)

Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 5. Rodzina Makarczyków w swoim majątku w Przatowie, ok. 1914
Siedzi pierwsza od prawej prawdopodobnie Helena Makarczyk z Mogilnickich
(żona Władysława)
Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 6. Członkowie rodziny Makarczyków i Mogilnickich w majątku ziemskim
w Przatowie, ok. 1914
Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 7. Nerozpoznane osoby (z rodziny Makarczyków?) przed altaną w majątku ziemskim w Przatowie, ok. 1914

Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 8. Dzieci (Władysława i Heleny Makarczyków?) w majątku ziemskim w Przatowie, ok. 1914

Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 9. Park w majątku Władysława Makarczyka w Przatowie (osoba na fotografii nierozpoznana), ok. 1914
Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 10. Park w majątku Władysława Makarczyka w Przatowie (osoba na fotografii nierozpoznana, w tle altana), ok. 1914
Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 11. Nierozpoznane osoby (z rodziny Makarczyków?) w majątku ziemskim w Przatowie, ok. 1914
Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 12. Nierozpoznana osoba, w tle widoczne zabudowania wsi Przatów, ok. 1914
Źródło: kopia w zbiorach autora

Fot. 13. Murowana parterowa oficyna podworska na rzucie prostokąta w Przatowie (z poł. XIX w.), 1966

Źródło: Ewidencja zabytków nieruchomości (nr karty: 4134)

Fot. 14. Spichlerz na planie prostokąta (z 1827 r.), 1966

Źródło: Ewidencja zabytków nieruchomości (nr karty: 4135)

Fot. 15. Spichlerz na planie prostokąta (z 1827 r.), 1966 (widok od szczytu)
Źródło: Ewidencja zabytków nieruchomych (nr karty: 4135)